

بررسی نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری (مطالعه موردی: باغستان‌های شهر قزوین)

پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۹/۱۹

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۱۹

صفحات: ۱۳۰-۱۱۵

جعفر محمدی برزگر؛ استادیار انتظامی، گروه انتظامی، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران.
محمد رضا سلیمی سبحان؛ استادیار جغرافیا و برنامه ریزی توریسم، پژوهشگاه علوم انتظامی و اجتماعی ناجا، تهران، ایران.

افزایش روزافزون جرائم سبز در مناطق پیراشهری لزوم نقش آفرینی پلیس را برای مدیریت پیشگیری از این نوع جرائم ضروری کرده است. پژوهش پیش رو به بررسی نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری شهر قزوین می پردازد. تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی تحلیلی است. داده‌ها از طریق روش آمیخته گردآوری شده است. در بخش کیفی خبرگان و نخبگان درون و برون سازمان پلیس به تعداد ۲۵ نفر شامل مدیران و کارشناسان خبره، کارشناسان حوزه محیط زیست و اساتید دانشگاهی شناسایی و با آن‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفته است. بخش کمی متشکل از ۹۶ نفر از اساتید دانشگاه علوم انتظامی و کارشناسان پلیس پیشگیری (مرتبط ترین پلیس به حوزه‌های محیط زیست) بوده‌اند. برای تحلیل داده‌های بخش کیفی از روش تحلیل مضمون و در بخش کمی از نرم افزار Spss و لیزرل و آزمون تحلیل عاملی تأییدی و معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد پلیس برای مدیریت پیشگیری از جرائم سبز می‌تواند به ترتیب اولویت هشت نقش انتقال دهنده تجارب پیشگیری وضعی با ۱۴ مضمون، نقش حمایتی با ۸ مضمون، انتقال تجارب پیشگیری اجتماعی با ۱۱ مضمون، انتقال تجارب پیشگیری کیفی با ۷ مضمون، نقش پشتیبان قضایی با ۹ مضمون، نقش آموزشی با ۹ مضمون، نقش پشتیبان تجهیزات و امکانات با ۵ مضمون و تولیدکننده دانش با ۷ مضمون را ایفا نماید.

چکیده

واژه‌های

کلیدی:

پلیس، مدیریت
پیشگیری،
جرائم
سبز، باغستان
قزوین، مناطق
پیراشهری

E- Mail: tat1352@yahoo.com

نحوه ارجاع به مقاله:

محمدی برزگر، جعفر. سلیمی سبحان، محمد رضا. ۱۴۰۳. بررسی نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری (مطالعه موردی: باغستان‌های شهر قزوین). مجله توسعه فضاهای پیراشهری. (۱۱)۶: ۱۳۰-۱۱۵.

نیازمندی به مؤلفه‌های مدیریت پیشگیری از جرم در روزگار کنونی بیش از گذشته احساس می‌شود. امروزه برنامه‌های پیشگیری از جرم در بسیاری از نقاط جهان گسترش یافته و مشارکت هزاران نفر از شهروندان را به دنبال داشته است (ذوالفقاری، صیدال، ۱۳۹۳: ۲۶). به موازات اقداماتی که در مدیریت پیشگیری از جرم برنامه‌ریزی می‌شوند انواع جرائم نیز هرروز شکل جدیدی به خود گرفته و در ابعاد جدید رشد و نمو پیدا می‌کنند. یکی از جرائمی که در سال‌های اخیر فزونی قابل توجهی پیدا کرده است جرائم سبز یا همان جرائم زیست‌محیطی است. توسعه لجام گسیخته صنعتی، طبیعت را دگرگون ساخته و صدمات جبران‌ناپذیری بر محیط‌زیست وارد کرده است بدین سبب اتخاذ تدابیری در سطح ملی و بین‌المللی به‌عنوان یکی از اقدامات مهم در دستور کار بسیاری از کشورها قرار گرفته است (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۹۰: ۲۰۰). جرم‌شناسی سبز برای نخستین بار در سال ۱۹۹۶ توسط کریستوفر ویلیامز مطرح شد (Hall, 2011: 384). وایت^۱ جرم سبز را هر فعل یا ترک فعلی اطلاق می‌کند که دارای ارتباط مستقیم با ملاحظات زیست‌محیطی باشد (White, 2009). جرم‌شناسی سبز مرتکبان زیست‌محیطی را به دودسته مرتکبان دولتی و غیردولتی تقسیم می‌کند در این جرم ضرر در سطح محلی، ملی، منطقه‌ای، فرا منطقه‌ای و جهانی قابل تصور است (میر کمالی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵). در واقع محیط‌زیست برخلاف قربانیان جرائم سنتی قربانی خاموشی است که هرگز توان دفاع از خود را ندارد. به دیگر سخن در جرائم سبز شاکی خصوصی که مستقیماً قربانی جرم بوده و در پیگرد متهم ذینفع باشد وجود ندارد در این جرائم دو سناریو قابل تصور است: سناریو اول زمانی است که از رهگذر ارتکاب جرم سبز خساراتی به اشخاص یا اموال دیگران وارد شود در سناریوی دوم یعنی جایی که ظاهراً یا مستقیماً آلوده کردن محیط‌زیست باعث خسارت به کسی نمی‌شود، شناسایی و پیگرد متهمین جرائم سبز کاملاً به وجود و عملکرد درست نهادهای نظارتی که این جرائم را به دستگاه قضایی گزارش می‌کنند، منوط است. دهن ضایعات خطرناک در مناطق غیرمسکونی خصوصاً در پیراشهرها از بارزترین این دسته جرائم به شمار می‌آید که باوجود آسیب‌های جبران‌ناپذیر به محیط‌زیست مستقیماً شاکی خصوصی را به وجود نمی‌آورد. از این رو در جرائم سبز وجود نهادهای نظارتی که بر فعالیت‌های مجرمانه نظارت کرده و آن‌ها را برای پیگرد به مقامات قضایی گزارش کنند، ضرورتی انکارناپذیر است (Ress, 2006). ضرورت یادشده، در کشورهایی که در آن‌ها حقوق کیفری نقش مولد ارزش‌های زیست‌محیطی یا حامی ارزش‌های در حال تولد را ایفا می‌کند، دوچندان است زیرا تنها در سایه قطعیت در اعمال سختگیرانه، فوری مجازات‌های جرائم سبز است که می‌توان پیام واضحی مبنی بر ارزشمند بودن محیط‌زیست به مردم این کشورها ابلاغ نمود. اعمال چنین سیاستی مستلزم ایجاد سازوکارهای نظارتی و قضایی جدید و پیشرفت‌های است که با جمع‌آوری نظام‌مند اطلاعات زیست‌محیطی و به عبارت بهتر با رصد فعالیت‌های خطرناک برای محیط‌زیست ضریب اطمینان کشف و گزارش جرائم سبز به وجود می‌آید. به دیگر سخن سازوکار سنتی "نظارت همسایگان" که غالباً در جرائم سنتی، به کشف این جرائم و پیگرد متهمین منتهی می‌شود، در جرائم سبز که غالباً پیچیده، تخصصی، شبانه و دور از دید شهروندان ارتکاب می‌شوند، کارساز نیست (Pain, 2003). اگرچه آسیب‌های وارده بر محیط‌زیست مورد غفلت جرم‌شناسان بوده، اما در دهه‌های اخیر

^۱White

تمرکز جرم‌شناسی بر جرائم سبز افزایش یافته است. بسیاری از شهرهای کشور در چند سال اخیر درگیر جرائم سبز شده‌اند و یکی از این مناطق شهر قدیمی قزوین است. قزوین از دیرباز به خاطر باغستان‌های خود مشهور بوده است ناصر خسرو قبادیانی درباره قزوین گفته است قزوین را شهری نیکو دیدم؛ بارویی حصین و کنگره بر آن نهاده و بازارهای خوب، مگر آنکه آب در آن اندک بود. باغستان بسیار داشت، بی‌دیوار و خاک و بی‌هیچ مانعی از دخول در باغات (دبیرسیاقی، ۱۳۳۵: ۴)، باغستان‌های مورد اشاره که پس از سده‌ها هنوز موجودند در نیمه جنوبی، شرقی و غربی شهر قرار گرفته‌اند، حدود ۲،۶۰۰ هکتار وسعت و بیش از ۱۰ هزار قطعه هستند که هر یک با مرز خاکی از هم مجزا شده‌اند و پلاک ثبتی با مالکیت خصوصی دارند. به دلیل طراحی خاص خود توانایی جذب سیلاب‌ها را در داخل خود داشته و علاوه بر حفاظت شهر سبب سرسبزی و طراوت شهر شده‌اند و منبع اقتصادی و محل اشتغال اهالی شهر نیز هستند ضمناً نقش مهمی در جلوگیری از کانون‌های گردوغبار و آلاینده‌های شهرک‌های صنعتی هم‌جوار دارند. این باغستان‌ها در سال ۱۳۹۲ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده است (اندرودی، صحراکاران، ۱۳۹۶: ۳۶) با شروع سونامی ساخت‌وسازهای غیرمجاز در حال حاضر بسیاری از این باغستان‌ها در حال تخریب بوده و با احداث پل‌هایی هوایی عبور و مرور، ریل راه‌آهن قسمت‌های مهم این باغستان در معرض نابودی قرار گرفته است. با توجه به اهمیت این باغستان‌ها این مسئله در اخبار خبرگزاری‌های کشور نیز بازتاب گسترده‌ای داشته است به‌عنوان نمونه خبرگزاری ایسنا خبر از قطع ۱۰۰ اصله درخت (اسفند ۱۴۰۱) فارس خبر قطع شبانه درخت‌های باغستان قزوین (خرداد ۱۴۰۱) تسنیم تخریب باغستان سنتی قزوین (خرداد ۱۴۰۱) خبرگزاری شبستان باغستان‌های سنتی قزوین را دریابد (شهریور ۱۴۰۱) باشگاه خبرنگاران جوان عده‌ای شبانه تعدادی از درختان باغستان هزارساله قزوین را قطع کردند (خرداد ۱۴۰۱) را منتشر کرده‌اند آنچه به نظر می‌رسد نقش مهمی در تخریب این گنج چند صدساله دارد غفلت سازمان‌های مسئول در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در این شهر است. اینکه مناطق پیراشهری کجاست و ماهیت پیراشهری چیست تعاریف قطعی ندارد. اما اغلب و به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه، مناطق به‌تازگی شهری‌نشین شده واقع در حاشیه شهرها، که محل اتصال حومه به شهر تلقی می‌شوند، توصیف می‌شوند (Mc Gregor, Simon & Thompson, 2006). در واقع نواحی پیراشهری، فضایی هستند که با رشد سریع اجتماعی و وابستگی متقابل بین منابع طبیعی، کشاورزی و فرآیندهای شهری همراه می‌باشند و به‌عنوان فضایی اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی شناخته می‌شوند. به‌عبارت‌دیگر "نواحی پیراشهری به‌عنوان ناحیه‌ی مکمل قلمداد می‌شوند که در آن، محدودیت‌ها و فرصت‌های زیادی مشاهده می‌شود. وابستگی متقابل بین منابع طبیعی، کشاورزی، و فرآیندهای شهری در چنین نواحی نمایانگر آن است که مکمل بودن، جدا از رقابت نیست این وابستگی باعث ایجاد محیطی رقابتی خواهد شد (Adell, 2009).

با عنایت به موارد مطرحه به نظر آنچه می‌تواند به‌عنوان مبنای این تحقیق در نظر گرفته شود این است که در مفهوم کلی وظیفه پیشگیری از جرائم سبز یا زیست‌محیطی بر عهده ضابطان خاص قرار داده شده و مدیریت پیشگیری از این نوع جرائم ذاتاً بر عهده آن‌ها قرار داده شده است. عموماً در مناطق پیراشهری به علت دسترسی بزهکاران به منافع بیشتر این تخریب محیط‌زیست افزایش قابل توجهی یافته است. گسترش مناطق شهری، افزایش جمعیت از جمله دلایل اصلی هجوم به زیست محیط پیرامونی شهرها و از جمله این ناحیه در قزوین است. در طول چند دهه گذشته جامعه بین‌المللی به این مسئله پی برده است که برخی تخلفات محیطی جامعه و رفاه مردم و محیط‌زیست را بشدت تهدید می‌کنند که

این تخلفات پیامدهای ناگواری به همراه خواهند داشت (احمدی، عباسی، ۱۳۹۸: ۱۰۱) اصل پنجاهم قانون اساسی مقرر کرده است که "در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل‌های بعد باید در آن حیات اجتماعی روبه رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند ممنوع است" همچنین در قانون مجازات اسلامی، قانون‌گذار ماده‌ای عام و کلی در این مورد وضع کرده است که می‌توان آن را ناظر به جرائم زیست‌محیطی در مفهوم عام دانست. به موجب ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی، هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود از قبیل آلوده کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده، دفع غیربهداشتی فضولات انسانی و مواد زائد، ریختن مواد مسموم‌کننده در رودخانه‌ها، زباله در خیابان‌ها و کشتار غیرمجاز دام، استفاده غیرمجاز فاضلاب خام یا پساب تصفیه‌خانه‌ای فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع می‌باشد و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند به حبس تا یک سال محکوم خواهند شد (کوشکی، ۱۳۸۸: ۹۱). بنابراین ضروری به نظر می‌رسد که با شناخت جرائم زیست‌محیطی و سپس جرم‌شناسی سبز و تعیین چالش‌های مختلف به رهیافت‌هایی در مقابله با این نوع جرائم دست‌یافت (علی‌اکبری و چمنی، ۱۳۹۸: ۶۷). قابل‌ذکر است ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی و ماده ۲ قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست (۱۳۵۳ اصلاحی ۱۳۷۱) حاوی مقرره‌هایی هستند که علی‌رغم اینکه تعاریفی از مفهوم آلودگی و تخریب ارائه نموده‌اند، گستره آلودگی‌ای که باعث ایجاد مسئولیت کیفری می‌گردد را نامشخص رها کرده‌اند (پورحسینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۸). اگرچه عموماً توصیه می‌گردد که وظیفه نهادها و ارگان‌ها و سازمان‌های دخیل در امر پیشگیری باید تفکیک گردد اما شدت، حدت و وسعت جغرافیایی جرائم سبز در کشور ما به قدری گسترده‌تر دارد که نیازمند هم‌افزایی و مشارکت سازمان‌ها برای مقابله با این نوع جرائم است. یکی از این سازمان‌ها که در خصوص مدیریت پیشگیری از جرائم سبز می‌تواند نقش هم‌افزایی مؤثری را ایفا نماید پلیس است. اگرچه بین صاحب‌نظران و نویسندگان در خصوص میزان کارآمدی پلیس در جرائم زیست‌محیطی از یک‌سو و کارکردهای مجازات از سوی دیگر اختلاف عمیقی وجود دارد (کشاورز، ۱۳۹۸: ۱۹۲). اما از نظر محقق با توجه به توانمندی‌های سازمان پلیس از نظر نیرو، امکانات، اطلاعات... امکان بالقوه‌ای در این سازمان نهفته است که می‌تواند به ضابطان خاص پیشگیری‌کننده از جرائم سبز کمک نماید تا مانع تخریب محیط‌زیست شوند. در واقع پلیس به عنوان مهم‌ترین نهادهای انتظامی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای برای اخلال در فرایند ارتکاب جرائم سبز ایفا نماید. بر این اساس سؤال اصلی این تحقیق این است که پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز خصوصاً در مناطق پیراشهری شهر قزوین چه نقشی را می‌تواند ایفا نماید؟

در سالیان اخیر تحقیقات قابل توجهی در زمینه جرائم سبز صورت گرفته اما اهمیت و نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز تا حدودی مغفول مانده است که یکی از علت‌های اصلی آن کمبود دانش‌های پیشگیری از این نوع جرائم است. چیزی که رضانی قوام‌آبادی آن‌ها چنینی بودن پیشگیری مشارکتی نسبت به جرائم سبز نامیده است (رضانی قوام‌آبادی، ۱۳۹۰: ۲۰۵). در بررسی محقق در زمینه بررسی نقش پلیس در پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی پژوهش قابل توجهی به دست نیامد که شاید یکی از دلایل کم‌رنگ بودن این نوع تحقیقات، اولویت‌های پیشگیری یا مقابله‌ای پلیس برای مقابله با جرائم انتظامی یا تعریف شدن ضابط خاص برای مقابله با این نوع جرائم بوده است. از جمله کشکولیان و کریمیان (۱۴۰۱) در تحقیق چالش‌ها و راهبردهای پیشگیرانه وضعی در قبال جرائم زیست‌محیطی بیان

می‌نمایند که در پیشگیری وضعی خصوصاً استفاده از فناوری و سامانه‌های نوین باید احتیاط کرد و در کنار آن بایستی از همبستگی و مشارکت عمومی برای پیشگیری بهره برد. قاسمی و یزدان (۱۴۰۱) در نقدی بر روش‌های افتراقی‌سازی در رسیدگی عادلانه به جرائم فنی و زیست‌محیطی، به این نتیجه رسیده‌اند که در نظام حقوقی ایران جلوه‌هایی از نظام افتراق‌سازی در خصوص رسیدگی به جرائم فنی و تخصصی در قالب دادرهای تخصصی مشاهده می‌شود اما از جهت اینکه تروریسم زیست‌محیطی در نظام حقوقی ما به‌طور مستقل جرم‌انگاری نشده است تا دادرسی آن نیز تخصصی شود لذا در نظام تقیینی ضعف جدی وجود دارد. یافته‌های علی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در سیاست جنایی ایران در برابر جرائم علیه منابع ملی زیست‌محیطی نشان داد که با توجه به شدت جرائم قوانین فاقد بازدارندگی بوده و تناسبی با اصل فردی کردن مجازات‌ها ندارد. عامری و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیق طراحی محیطی و تأثیر آن در پیشگیری جرم در فضاهای پیراشهری به این نتیجه رسیده‌اند که موضوع پیشگیری از جرائم با تأکید بر طراحی محیطی در مناطق پیراشهری یکی از ملزومات اساسی در مطالعات جرم می‌باشد. پورحسینی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیق بررسی جرائم سبز و سیاست جنایی پیشگیرانه جامعه مدنی به این نتیجه رسیده‌اند که آموزش قوانین تخصصی در حوزه جرائم محیط زیستی، تهیه برنامه‌هایی متناسب با اقبال مختلف مردم از نظر فرهنگی، اقتصادی، علمی و آموزش نحوه همکاری مردم با سایر نهادهای درگیر در موضوع، تلاش در جهت تقویت فرهنگ مشارکت در پیشگیری از بروز آسیب‌ها و جرائم محیط زیستی امکان‌پذیری از این نوع جرائم را فراهم می‌کند. میرکمالی و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیق جرائم زیست‌محیطی و پیشگیری از ضررهای زیستی در سنجه جرم‌شناسی فرهنگی سبز به این نتیجه رسیده‌اند که با تلفیق جرم‌شناسی فرهنگی و جرم‌شناسی سبز و از طریق فرهنگ‌سازی و نهادینه کردن اصول و منش‌های اخلاقی زیست‌محیطی حفاظت از محیط‌زیست را امکان‌پذیر نمود. رحیمی نژاد (۱۳۹۹) در جرم‌شناسی فرهنگی سبز از علت‌شناسی تا پیشگیری معتقدند که جرائم و رفتارهای ناپایدار زیست‌محیطی بر فرهنگ مجرمانه سازمانی، فرهنگ مصرف‌گرایی، اقتصاد سیاسی جوامع سرمایه‌داری و بازنمایی رسانه‌ای تأکید می‌کند بر این اساس اصلاح ساختارهای سیاسی، اقتصادی، حقوقی، فرهنگ آنومیک و غیرآکواژیک جامعه را مؤثرترین روش پیشگیری از جرائم و رفتارهای ناپایدار زیست‌محیطی می‌داند. یافته‌های کشاورز و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیق کارکرد کیفر در جرائم محیطی در پرتو مداخلات پلیسی با تأکید بر تحریق جنگل نشان داده است که پیشگیری و مقابله با تحریق جنگل توسط پلیس از طریق اشراف بر اطلاعات مرتکبین، مراقبت و نظارت بر مکان‌های جرم‌زا و کنترل ورودی‌ها، این پیام را به بزهکاران می‌رساند که جرمی که به دنبال ارتکاب آن هستید مشکل، پرخطر و کم‌فایده شده است لذا گذر از اندیشه به عمل پرهزینه خواهد بود. علیپور و کفشگر (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان نقش پلیس و ضابطان خاص در پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی در سیاست جنایی ایران به این نتیجه رسیده‌اند که پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی نیازمند تشکیل پلیس ویژه برخورد با جرائم زیست‌محیطی و افزایش اختیارات ضابطان در جرائم زیست‌محیطی از طریق قانون‌گذاری و بالا بردن سطح آگاهی ضابطان از قوانین و تفهیم اختیارات و وظایف ضابطان در برخورد با جرائم زیست‌محیطی و تدوین لایحه قانون آیین دادرسی کیفری افتراقی و تخصصی کردن شعب ویژه از بدو تحقیق تا محاکمه و اجرای حکم و راه‌اندازی بانک جامع اطلاعاتی مجرمان می‌باشد. میرزاخانی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان راهبردهای پیشگیری انتظامی از جرم با نگاه به آینده معتقدند که موفقیت پلیس برای پیشگیری انتظامی از

جرائم نیازمند مشارکت ساختاری تمام نهادهای رسمی و غیررسمی در سطح ملی می‌باشد لذا پلیس برای موفقیت باید چهار راهبرد تهاجمی، تنوع، بازنگری و تدافعی را در پیش گیرد. خندان و راه چمنی (۱۳۹۸) در تحقیق تحلیلی بر وضعیت حریم و چالش‌های آن در نواحی پیراشهری تهران معتقدند با توجه به چالش‌های متعدد کالبدی در شهر تهران باید هم‌افزایی بیشتری بین سازمان‌ها و ارگان‌ها در مهار این چالش‌ها صورت پذیرد. علی‌اکبری و چمنی (۱۳۹۸) در تحقیق جرم‌شناسی سبز و جرائم و آسیب‌های زیست‌محیطی عنوان می‌کنند که مطالعات این نوع جرم‌شناسی عبارت است از تخطی از قانون زیست‌محیطی موجود (مدنی، جزایی، نظارتی) که برای حفظ سلامتی، ایمنی و بقای انسان‌ها، منابع طبیعی و اکوسیستم‌ها تنظیم می‌شود. شاملو و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان بزه‌دیده‌شناسی سبز با تأکید بر سیاست کیفری ایران عنوان می‌نمایند که در نظام حقوقی ایران چالشی وجود دارد که موجب شده تا یک سیاست جنایی حمایت مدار مطلوب و بخردانه وجود نداشته باشد لذا مقنن باید به سمت اصلاح قوانین کیفری زیست‌محیطی گام بردارد. میرکمالی و حاجیوند (۱۳۹۶) در تحقیق تحلیل پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی در پرتو دستورالعمل‌های سازمان ملل بیان می‌کنند که عمل به رهنمودهای سازمان ملل متحد با محوریت اصل پیشگیری از ضرر زیست‌محیطی می‌تواند ما را در پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی یاری نماید در این راستا مشارکت دادن جامعه مدنی در عرصه محیط‌زیست از طریق فراهم نمودن دسترسی شهروندان و توانمندسازی آنان و نیز حمایت از سازمان‌های مردم و جامعه‌محور صورت می‌پذیرد. ریستویج (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با عنوان پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی از طریق پلیس جامعه‌محور امکان استفاده از ظرفیت پلیس در مقابله با این جرائم را خواستار شده است. پاوشه^۲ و همکاران (۲۰۱۶) نیازهای آموزشی پلیس اسلوانی در مقابله جرائم زیست‌محیطی را ارائه نموده‌اند.

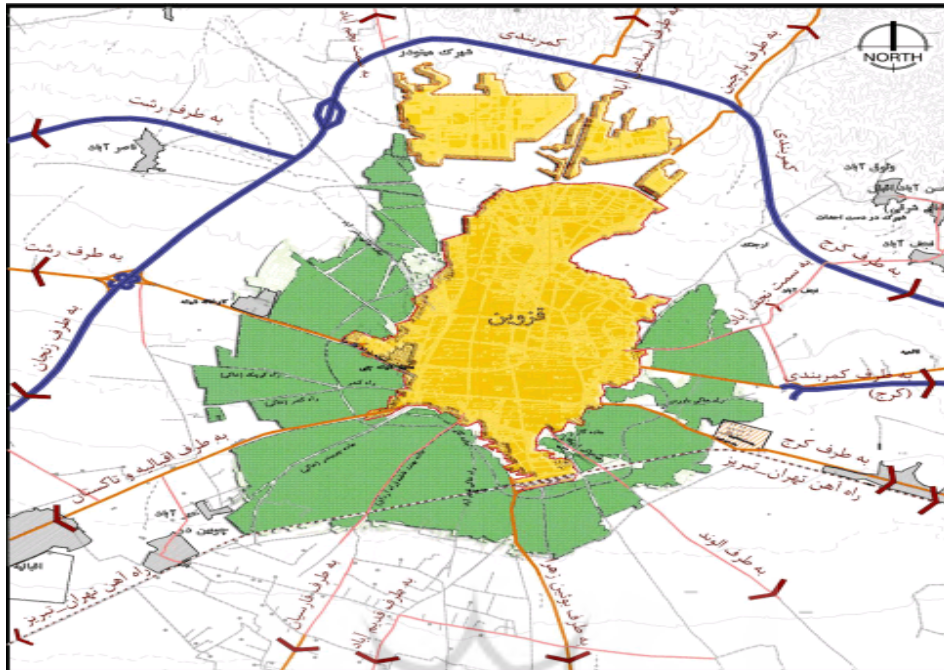
روش‌شناسی

تحقیق از نوع کاربردی است. از نظر ماهیت، داده‌ها به روش آمیخته (کیفی و کمی) گردآوری شده است. در گردآوری داده‌ها در رویکرد کیفی از روش تحلیل مضمون و در رویکرد کمی از روش پیمایشی استفاده شده است. در قسمت کیفی بر اساس نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۲۵ نفر از خبرگان و نخبگان درون و برون سازمانی شنا سایی، با آنان مصاحبه نیمه ساختاریافته صورت گرفته است، مصاحبه با اشباع نظری خاتمه یافته است. جامعه آماری در سه دسته، اول متشکل از مدیران و کارشناسان خبره در سازمان انتظامی و دوم از کارشناسان حوزه محیط‌زیست و سوم از اساتید دانشگاهی صاحب‌نظر بوده است در این قسمت با مصاحبه عمیق داده‌های اولیه شناسایی و پس از کدگذاری مفاهیم مورد شناسایی واقع شده‌اند. روایی یافته‌ها از طریق نظر سایر خبرگان (تکنیک تثلیث) و پایایی آن از طریق هدایت دقیق جریان مصاحبه، تفسیر مصاحبه‌های همگرا و نظر خبرگان انجام تأیید شده است. در بخش کمی به منظور سنجش یافته‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. جامعه آماری در این بخش مطابق فرمول کوکران تعداد ۹۶ نفر از نیروهای انتظامی متشکل از اساتید دانشگاه علوم انتظامی، کارشناسان پلیس پیشگیری (مرتبط‌ترین پلیس به حوزه محیط‌زیست) که در حوزه تحقیق صاحب‌نظر یا دارای تخصص جرائم سبز بوده‌اند یا به محل مورد مطالعه اشراف داشته‌اند انتخاب شده‌اند. برای تحلیل داده‌ها و آزمون تحلیل عامل تأییدی و معادلات ساختاری از ابزار لیزرل

^۱Ristović

^۲Pavše

استفاده شد.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌های پژوهش

داده‌های بخش کیفی در جدول شماره ۱ نشان می‌دهد ۴۴ درصد محل فعالیت مصاحبه‌شوندگان سازمان نظامی، ۳۶ درصد از سازمان محیط‌زیست، ۲۰ درصد از اساتید دانشگاهی بوده‌اند. این اساتید دانشگاه در حوزه محیط‌زیست دارای تألیفات یا پژوهش‌های مرتبط می‌باشند. از حیث مدرک تحصیلی داده‌ها نشان می‌دهد ۴ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۲۴ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۷۲ درصد دارای مدرک دکتری هستند. از نظر سابقه خدمت ۸ درصد تا ۱۰ سال خدمت، ۲۰ درصد تا ۱۵-۱۱ سال خدمت، ۲۸ درصد تا ۲۰-۱۶ سال خدمت و ۴۴ درصد بیش از ۲۰ سال خدمت دارند. ۷۸ درصد مصاحبه‌شوندگان مذکور و ۱۲ درصد مؤنث هستند. در بخش کمی ۲۶ درصد دارای مدرک کارشناسی ۶۳ درصد کارشناسی ارشد و ۱۱ درصد دارای مدرک دکتری هستند. از نظر سابقه خدمت ۱۳ درصد تا ۱۰ سال خدمت، ۳۰ درصد تا ۱۵-۱۱ سال خدمت، ۴۱ درصد تا ۲۰-۱۶ سال خدمت و ۱۶ درصد بیش از ۲۰ سال خدمت دارند.

جدول ۱. توصیفات جمعیت شناختی

سابقه خدمت				تحصیلات			جنسیت		محل فعالیت
بیش از ۲۰	۱۶-۲۰	۱۱-۱۵	تا ۱۰	دکتری	ارشد	کارشناسی	مؤنث	مذکر	بخش کیفی
۴	۳	۳	۱	۷	۳	۱	-	۱۱	سازمان انتظامی
۴	۲	۲	۱	۶	۳	-	۳	۶	کارشناس محیط زیست
۳	۲	-	-	۵	-	-	-	۵	اساتید دانشگاه
۱۱	۷	۵	۲	۱۸	۶	۱	۲۵		مجموع
۱۵	۴۰	۲۹	۱۲	۱۱	۶۰	۲۵	۶	۹۰	بخش کمی
۹۶				۹۶			۹۶		مجموع

مراحل تحلیل محتوای تحقیق:

در مرحله اول برای اینکه محقق با عمق و گستره محتوایی داده‌ها آشنا شود "بازخوانی مکرر داده‌ها" و خواندن داده‌ها به صورت فعال (یعنی جستجوی معانی و الگوها) صورت گرفته است. در مرحله دوم کدهای اولیه ایجاد شده است در این مرحله داده‌ها خوانده و با آن‌ها آشنایی و کدهای اولیه ایجاد شده است. در مرحله سوم جستجوی کدهای گزینشی (مضامین پایه) صورت گرفته، کدهای مختلف در قالب کدهای گزینشی دسته‌بندی و داده‌های کدگذاری مرتب شده است. کدهای ناقص یا نامرتب و همچنین کدهای تکراری را کنار گذاشته تا به کد گزینشی دست یافته شود. در مرحله چهارم مضامین سازنده شکل گرفته است این مرحله زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌ها را ایجاد کرده و آن‌ها را مورد بازبینی قرار می‌دهد. این مرحله شامل دو مرحله بازبینی و تصفیه و شکل دهی به تم‌های فرعی است در این مرحله محقق به مضامین سازنده دست پیدا کرده است. در آخرین مرحله تم‌های اصلی تعریف و نام‌گذاری شده است در این مرحله محقق در نهایت پس از رفت و برگشت در میان تم‌های فرعی به ۱ تم اصلی دست یافت، که در زمینه مورد نظر تحقیق قابل تبیین می‌باشد. در این فرایندها در نهایت تعداد ۱۷۶ مفهوم اولیه به ترتیب تعداد ۸۴ مضمون از کارشناسان انتظامی، ۶۰ مضمون از کارشناسان محیط زیست و ۳۲ مضمون از اساتید دانشگاه استخراج گردید.

جدول ۲. مضمون‌های استخراج شده از هر مصاحبه شونده

تعداد مضمون	محل فعالیت مصاحبه‌شوندگان	کد مصاحبه‌شونده
۸۴	سازمان انتظامی	A ۱۱ تا A ۱۴
۶۰	کارشناس محیط زیست	A ۲۰ تا A ۱۲
۳۲	اساتید دانشگاه	A ۲۱ تا A ۲۵
۱۷۶	مجموع	

مضامین اصلی تحقیق

برای دستیابی به مضامین تحقیق ابتدا یافته‌ها دسته‌بندی و مورد تحلیل قرار گرفتند. آنگاه مرحله کدگذاری یافته‌ها شروع گردید. و در پالایش انجام یافته تعداد ۶۷ مضمون فرعی به دست آمد و این مضامین در ۸ مضمون اصلی به عنوان

نقش‌هایی که پلیس می‌تواند در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری ایفا نماید به دست آمد. فرایند مذکور در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. مضامین فرعی و اصلی تحقیق

مضمون اصلی	مضمون فرعی	مصاحبه‌شونده
نقش حمایتی	تقویت مهارت‌های ضابطان	A1 A3 A8 A14 A25
	کمک به ایجاد ساختارهای اطلاعات محوری	A3 A5 A9 A22
	امکان استفاده از تجهیزات پلیس	A1 A5 A8 A18
	انجام گشت مشترک	A6 A9 A10 A17 A19 A20
	استفاده از ظرفیت رسانه‌های پلیس	A4 A5 A16
	کمک برای کنترل دسترسی به بزهکاران	A7 A17 A18
	انتقال اخبار دریافتی منابع اطلاعاتی به ضابطان خاص	A5 A18 A23 A25
	ارائه اطلاعات مجرمان سابقه‌دار	A9 A14 A15 A17 A18
نقش پشتیبانی قضایی	همکاری در اجرای دستور مقام قضایی	A5 A15 A21 A25
	همکاری در ابلاغ اوراق قضایی	A1 A4 A8 A10 A18 A19
	همکاری در پیگیری پرونده قضایی متخلفان	A4 A9 A12 A13 A15 A17A21
	استفاده از تحت نظر گاه‌های فراجا در مواقع خاص	A7 A8 A14 A20 A23
	پشتیبان در زمان ازدیاد جرم	A1 A16 A17
	پشتیبان در دستگیری مجرمان	A2 A3 A8 A11 A17 A23
انتقال‌دهنده تجارب پیشگیری کفیری	تحقیقات مقدماتی (زمان، محل، علت وقوع جرم)	A6 A7 A18
	اقدامات لازم در زمینه کشف جرم	A4 A6 A7 A18 A21
	جمع‌آوری و حفظ آثار جرم	A4 A7 A19 A22
	شناسایی و احراز هویت مجرمین	A4 A15 A21
	نحوه بازداشت در جرائم مشهود	A7 A17 A21
	اجرای احکام قضایی	A4 A6 A18 A21 A22
	جلوگیری از فرار و اختفای متهم	A1 A12 A18
	آموزش گشت زنی هدفمند	A2 A3 A7 A 15A 22
انتقال‌دهنده تجارب پیشگیری وضعی	محافظة از آماج‌ها	A5 A6 A21 A25
	پایش‌های زمانی و مکانی	A6 A12 A15 A18
	پوشش نقاط در معرض آسیب	A1 A10 A11 A15 A18 A25
	دور ساختن ابزار جرم	A6 A10 A23
	راهبرد خطر افزایی جرم (محاسبه سود و زیان)	A7 A10 A23 A25
	تقویت نظارت‌ها	A9 A10 A14 A15 A20
	استفاده از تابلوهای هشداردهنده	A1 A7 A9 A13 A14
	هراس افکنی در بزهکاران بالقوه	A9 A14 A24
	راهکارهای پیشگیری از جابجایی جرم	A2 A 14A21
	استفاده از فن‌آوری‌های نوین	A3 A7 A11 A12 A20 A 21A25
	کمک به روئیت پذیر شدن جرائم زیست‌محیطی	A6 A7 A8 A17 A22
	ارتقاء استانداردهای کشف جرم	A 5A9 A10 A22 A25
	تشکیل بانک بزهکاران زیست‌محیطی	A11 A 14A 21

A7 A9 A15 A17 A19 A20	مشارکت پذیرا نمودن مردم در امر پیشگیری	انتقال دهنده تجارب پیشگیری اجتماعی
A1 A17 A18 A20 A23	ترغیب مردم به حفظ محیط زیست	
A2 A3 A9 A15 A17A21	اقدامات اجتماعی	
A2 A3 A9 A17 A19 A20	اقدامات فرهنگی	
A2 A7 A9 A13	اقدامات اقتصادی	
A2A3 A15 A17 A18A20	استفاده از ظرفیت رسانه ها	
A6 A12 A14 A18	ظرفیت سازی سازمان های مردم نهاد	
A4 A12 A15 A21	شیوه های ارتقاء سطح آگاهی و فرهنگی مردم	
A6 A12 A15 A18	شیوه های اطلاع رسانی قوانین و جرائم زیست محیطی	
A10 A18	تشکیل کمیته های مشورتی استانی	نقش آموزشی
A2A3 A14 A15 A21	حضور ضابطان در مراکز آموزشی نظامی	
A1 A3 A8 A9 A11 A22 A24	حضور مأموران پلیس به عنوان تعلیم دهنده	
A2 A3 A5 A15 A17 A20	آموزش نیروی پلیس در خصوص قوانین محیط زیست	
A3 A9 A12 A15 A17 A19	تهیه منابع آموزشی مرتبط برای ضابطان خاص	
A2 A12 A14 A18	استفاده از محققان و پژوهشگران انظامی	
A4 A10 A15 A18	برگزاری کارگاه های آموزشی مشترک	
A6 A11 A15 A22	انعقاد تفاهم نامه های آموزشی مشترک	
A7 A10	شناسایی و رفع خلأ های آموزشی	
A8 A9 A23	کمک در تقویت زیرساخت های آموزشی	
A2A3 A14 A15 A21	تولید دانش های پیشگیری	نقش تولید کننده دانش
A2 A8 A9 A13	تسهیم دانش مشترک	
A2 A 14A21	گردش اطلاعات با پلیس	
A8 A 10A21	انجام پروژه های تحقیقاتی مشترک	
A2 A 14A21	برگزاری همایش های سالیانه مشترک	
A2 A 14A22	تولید تألیفات مشترک	
A10 A 14A15	مستندسازی تجربیات مشترک	
A6 A11 A23	کمک به خرید تجهیزات	نقش پشتیبانی تجهیزات و امکانات
A7 A10 A23 A25	آموزش بهره برداری از تجهیزات خریداری شده	
A5 A11 A14 A15 A20	نگهداشت تجهیزات	
A6 A10 A23	مسائل آمادی و پشتیبانی	
A7 A10 A23 A20	تجهیز ضابطان به ابزارهای اطلاعاتی	
A9 A10 A14 A15 A20	کمک به روزآمدسازی تجهیزات	

مضامین به دست آمده نشان می دهد که پلیس می تواند نقش مؤثری در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری ایفا نماید. برای این وضعیت هشت نقش را می توان در نظر گرفت. در اولین وضعیت نقش حمایتی با فعالیت هایی مانند تقویت مهارت های ضابطان زیست محیطی، امکان استفاده از تجهیزات پلیسی توسط این ضابطان، انجام گشت های مشترک، استفاده از ظرفیت رسانه های در اختیار پلیس و حتی ارائه آموزش های اطلاعاتی موجب ارتقا مدیریت پیشگیری از جرائم زیست محیطی خواهد شد. در نقش پشتیبانی قضایی با مشارکت و کمک کردن به این

نیروها در موضوعاتی چون ابلاغ اوراق قضایی، اجرای دستورات قضایی از جمله جلوگیری از ساخت یا تخریب ساخت‌وسازهای غیرقانونی، پیگیری پرونده‌های قضایی یا حتی در اختیار قرار دادن تحت نظرگاه‌ها به ضابطان خصوصاً در زمان و مکان‌هایی که این نوع جرائم شدت می‌گیرد یا فقدان امکانات محسوس است کمک نمایند. یکی از پیشگیری‌های مهم و قدیمی در جامعه پیشگیری واکنشی یا پیشگیری کیفری است که از ابزارهای سیاست جنایی کیفری برای کنترل جرم استفاده می‌شود. تجربیات پلیسی در حوزه پیشگیری کیفری که عموماً با تفویض اختیارات قضایی صورت می‌گیرد سال‌های مدیدی است که در موضوعاتی چون انجام تحقیقات مقدماتی، اقدامات موردنیاز در کشف جرائم، جمع‌آوری و حفظ آثار جرم، شناسایی و احراز هویت مجرمین، نحوه بازداشت در جرائم مشهود، اجرای احکام قضایی، جلوگیری از فرار و اختفای متهم در پیشگیری صورت می‌گیرد. بزهکاران محیط‌زیست نیز با توجه به نوع جرائم بعضاً در شمول این موضوعات قرار می‌گیرند لذا انتقال تجربیات پلیسی در این حوزه می‌تواند مدیریت پیشگیری از جرائم سبز را مؤثرتر نماید. از دیگر اقدامات مهم پلیس در پیشگیری از جرم در جامعه بهره‌برداری از مؤلفه‌های پیشگیری‌های وضعی است انتقال تجارب این نوع پیشگیری‌ها نیز نقش مناسب‌تری را برای مدیریت پیشگیری از جرائم سبز به وجود می‌آورد. موضوعاتی مانند گشت زنی‌های هدفمند، محافظت از مناطق زیست‌محیطی در معرض خطر، پایش زمانی و مکان‌های وقوع جرم، محدودسازی ابزارهای مجرمان از جمله این اقدامات است. ایجاد هراس از جرم و حتی ممانعت از جابجایی جرم، استفاده از فن‌آوری‌های نوین، کمک به روئیت پذیر شدن جرائم زیست‌محیطی و ارتقاء استانداردهای کشف جرم نیز در این نوع پیشگیری مورد تأکید قرار می‌گیرد. همچنین پیشگیری اجتماعی نیز در سال‌های اخیر به علت ناکارآمدی‌های پیشگیری کیفری مورد توجه پلیس قرار گرفته است و از آنجائی که پلیس به این واقعیت رسیده است که عوامل مختلفی در تکوین جرم نقش دارند و اقدامات مقابله‌ای به‌تنهایی قادر به پیشگیری از جرم نیست این نوع تجربیات نیز قابل‌انتقال برای مدیریت پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی است موضوعاتی مانند مشارکت پذیر نمودن مردم در امر پیشگیری، ترغیب به حفظ محیط‌زیست، اقدامات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، استفاده از ظرفیت رسانه‌ها، ظرفیت‌سازی سازمان‌های مردم‌نهاد، شیوه‌های ارتقاء سطح آگاهی و فرهنگی مردم، نحوه اطلاع‌رسانی قوانین و جرائم زیست‌محیطی، تشکیل کمیته‌های مشورتی استانی از تجربیاتی است که می‌تواند در مدیریت پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی مورد استفاده قرار گیرد. یکی از دیگر از نقش‌های مهم پلیس آموزش است فعالیت‌هایی مانند حضور پلیس به‌عنوان معلم‌دهنده در مراکز آموزشی، آموزش متقابل نیروی‌های پلیس در خصوص قوانین محیط‌زیست، حضور ضابطان در مراکز آموزشی برای دریافت آموزش‌های نظامی، تهیه منابع آموزشی مرتبط برای ضابطان خاص، برگزاری کارگاه‌های آموزشی مشترک، شناسایی و رفع خلأهای آموزشی، کمک در تقویت زیرساخت‌های آموزشی، انعقاد تفاهم‌نامه‌های آموزشی، استفاده از محققان و پژوهشگران نظامی نیز در این فرایند مدیریت پیشگیری اثربخش است. از سویی پلیس می‌تواند نقش تولید دانش‌های پیشگیری را خصوصاً در حوزه پیشگیری‌های جرائم سبز بر عهده گیرد در این نقش موضوعاتی مانند تولید دانش‌های پیشگیری، تسهیم دانش، گردش اطلاعات با پلیس، انجام پروژه‌های تحقیقاتی مشترک، برگزاری همایش‌های سالانه مشترک، تولید تألیفات مشترک، مستندسازی تجربیات مشترک مورد توجه است. و در نهایت آخرین نقشی که جامعه مورد تحقیق برای پلیس قائل هستند نقش حمایت و پشتیبانی است این امر از طریق تأمین یا مشاوره در خرید تجهیزات و امکانات است، نحوه بهره‌برداری

از تجهیزات خریداری شده، نگهداشت تجهیزات در اختیار، موضوعات آمادی و پشتیبانی، تجهیز ضابطان به ابزارهای اطلاعاتی، کمک به روزآمدسازی تجهیزات صورت می‌گیرد همه این نقش‌ها تنها در زمانی در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری مؤثر خواهد بود که به صورت مجموعه‌ای از فعالیت‌های یکپارچه و منسجم در نظر گرفته شود.

اولویت بندی مضامین به دست آمده:

برای اولویت بندی نقش‌های پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری از آزمون فریدمن استفاده شد و میانگین امتیاز این مرحله تأیید شد. در این رتبه بندی پلیس به عنوان انتقال دهنده تجارب پیشگیری وضعی با میانگین ۴/۸۰ در رتبه اول، در نقش حمایتی با میانگین ۴/۷۷ در رتبه دوم و انتقال دهنده پیشگیری اجتماعی با میانگین ۴/۷۰ قرار گرفته است رتبه بندی سایر مؤلفه‌ها در جدول شماره ۴ ارائه می‌شود:

جدول ۴. رتبه بندی نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری

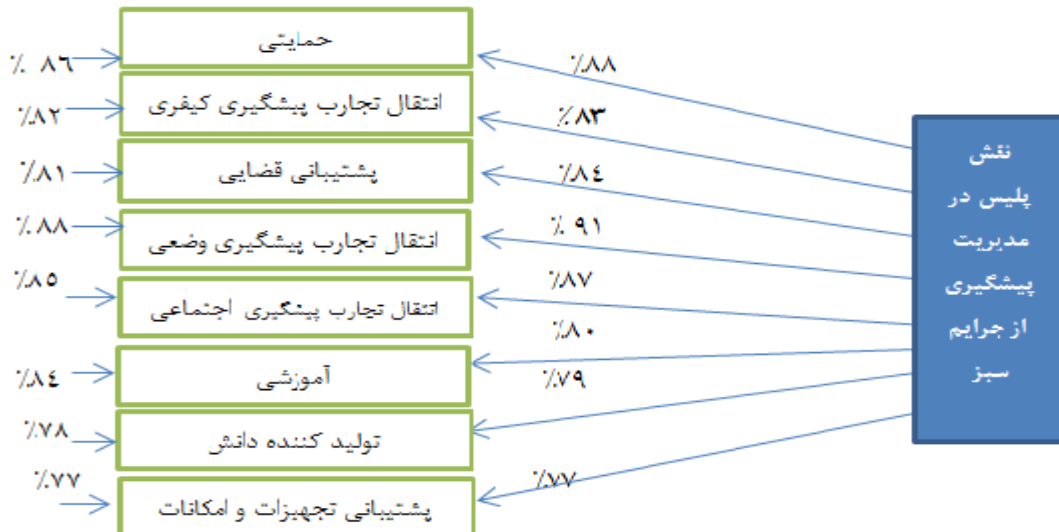
رتبه	میانگین نظرات خبرگان	مؤلفه
۲	۴/۷۷	نقش حمایتی
۵	۴/۵۹	نقش پشتیبانی قضایی
۴	۴/۶۴	انتقال دهنده تجارب پیشگیری کیفری
۱	۴/۸۰	انتقال دهنده تجارب پیشگیری وضعی
۳	۴/۷۰	انتقال دهنده تجارب پیشگیری اجتماعی
۶	۴/۵۶	نقش آموزشی
۸	۴/۱۵	نقش تولیدکننده دانش
۷	۴/۲۲	نقش پشتیبانی تجهیزات و امکانات

تحلیل عامل تأییدی متغیرهای تحقیق:

نتایج تحلیل تأییدی هر یک از متغیرهای پژوهش توسط نرم افزار لیزرل به صورت جداگانه برای هر متغیر به دست آمد که نتایج آن در جدول شماره ۵ نشان داده شده است. قابل ذکر است که به منظور کاهش متغیرها و در نظر گرفتن آن‌ها به عنوان یک متغیر مکنون بار عاملی باید از ۰/۳ کمتر باشد.

جدول ۵. نتایج تحلیل عامل تأییدی

RMSEA	ضریب معناداری	نسبت درجه کای اسکوتر بر درجه آزادی	درجه آزادی	کای اسکوتر	مضامین پیشگیری
۰/۰۸۰	۰/۰۰۰	۲/۶۸	۱۴	۱۶/۱۲۵	نقش حمایتی
۰/۰۷۷	۰/۰۰۳	۲/۵۴	۹	۱۲۴۰/۱۲۸	نقش پشتیبانی قضایی
۰/۰۷۴	۰/۰۰۱	۲/۳۶	۱۰	۵۸۹/۷۸	انتقال دهنده تجارب پیشگیری کیفری
۰/۰۸۵	۰/۰۰۲	۱/۶۸	۷	۱۸۷/۵۶۱	انتقال دهنده تجارب پیشگیری وضعی
۰/۰۷۹	۰/۰۰۵	۲/۷۲	۱۲	۱۲۰/۱۲۱	انتقال دهنده تجارب پیشگیری اجتماعی
۰/۰۷۶	۰/۰۰۴	۲/۴۱	۶	۸۷/۵۱	نقش آموزشی
۰/۰۷۰	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۱۸	۲۹۸/۸۹	نقش تولیدکننده دانش
۰/۰۷۴	۰/۰۰۲	۲/۹۸	۱۱	۸۹۵/۱۴	نقش پشتیبانی تجهیزات و امکانات

Chi-square=190/54 df=40 p-value=0/000 RMSEA=0/092

شکل ۲. مدل ساختاری نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری

مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد بیانگر ضرایب مسیر بین متغیرهای تحقیق است؛ برای مثال ضریب مسیر بین دو نقش حمایتی و نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز ۰/۸۸ است؛ به عبارت دیگر نقش حمایتی و نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز ۰/۸۸ دارای تأثیر است و رتبه بندی حاصل از تلفیق نتایج نیز همین را تأیید می کند. همه مقادیر پارامترهای مربوط به الگو به همراه بارهای عاملی و ضرایب مسیر در شکل شماره ۲ نشان داده شده است که با توجه به مقادیر ضرایب استاندارد و ضرایب معناداری به دست آمده، می توان استنباط کرد که مدل پژوهش از پایداری خوبی برخوردار است.

نتیجه گیری

وجود کمربند سبز در مناطق پیراشهری مانند آنچه در حوزه جغرافیایی شهرستان قزوین از طریق احداث باغستان های سنتی ایجاد شده است نقش مؤثری در حفظ مناطق شهری از آلاینده ها و بلایای طبیعی مانند سیل، طوفان.. دارد. در حقیقت این نوع مناطق سبز پیراشهری نقش ریه را برای شهرها بر عهده دارند اما متأسفانه هجوم دلالان و ساخت وسازهای غیرقانونی این محیطها را در معرض نابودی قرار داده است. اگرچه قانون گذار برای حفظ این مناطق و پیشگیری از جرائم سبز قانون گذاری هایی کرده است و حتی سازمان های متولی را مانند سازمان محیط زیست برای حفظ این مناطق پیش بینی کرده اند ولیکن در عمل این سازمان ها به علت محدودیت های مالی، انسانی، قانونی، اطلاعاتی.. تاکنون نتوانسته اند مانعی جدی برای دست اندازی بزهکاران به این مناطق باشند و هرروز شاهد درج اخبار مبنی بر تعرض بر این مناطق پیراشهری در عرصه رسانه ها هستیم. لذا به خاطر این محدودیت ها لازم است سازمان های دیگر در امر پیشگیری از تخریب محیط زیست نقش مشارکتی را ایفا کنند. پلیس به عنوان یکی از مهم ترین سازمان های پیشگیری کننده از بزه نقش بسیار مهمی در کمک به سایر سازمان ها در امر مبارزه با جرائم و بزهکاری

دارد این سازمان از نظر تعداد نیرو، امکانات و گستردگی حضور انتظامی و اطلاعاتی قادر است نقش هم‌افزایی قابل توجهی را برای کمک به سازمان‌های متولی محیط‌زیست برای مدیریت پیشگیری در مناطق پیراشهری ایفا نماید. یافته‌های تحقیق نشان داد این نقش از حوزه حمایتی تا ارائه‌دهنده تجارب آموزشی و انتقال‌دهنده اطلاعات سه نوع پیشگیری وضعی، اجتماعی و کیفی را دارد. انباشت دانش انتظامی و داشتن توانمندی‌های خاص مانند نیرو، تجهیزات، اشرافیت اطلاعاتی، سازمان‌دهی... پلیس را قادر می‌سازد در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز نقش مؤثری را ایفا نماید و با کمک به سازمان‌های مسئول مانع از تخریب گسترده محیط سبز در مناطق پیراشهری از جمله باغستان‌های شهرستان قزوین گردد و اگر به درستی این نقش‌ها تحقق یابد نه تنها در این استان بلکه در تمامی مناطق کشور می‌توان مانع از تخریب محیط‌زیست شد. در بررسی محقق در تحقیقات پیشین در حوزه جرائم سبز پیراشهری تاکنون پژوهشی در خوری در خصوص بررسی نقش پلیس در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز یافت نگردید لذا با کمی اغماض می‌توان این تحقیق را از جمله اولین تحقیق کیفی و کمی عنوان نمود که به نقش مداخلات پلیسی در مدیریت پیشگیری از جرائم سبز در مناطق پیراشهری پرداخته و مفاهیمی را برای مدیریت پیشگیری از جرائم پیراشهری ارائه می‌نماید که در صورت به کارگیری امکان پیشگیری از تخریب محیط‌زیست در این مناطق را تا حدود زیادی امکان پذیر می‌نماید. داده‌های این تحقیق با یافته‌های کشکولیان و کریمیان (۱۴۰۱) مبنی بر نقش مشارکت در پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی، پور حسینی و همکاران (۱۴۰۰) مبنی بر آموزش قوانین تخصصی در حوزه جرائم محیط زیستی و تقویت فرهنگ مشارکت در پیشگیری از بروز آسیب‌ها و جرائم محیط زیستی و یافته‌های کشاورز و همکاران (۱۳۹۸) مداخلات پلیسی از طریق اشراف بر اطلاعات مرتکبین، مراقبت و نظارت بر مکان‌های جرم‌زا و هزینه‌سازی ارتکاب جرم و یافته‌های علیپور و کفشگر (۱۳۹۸) مبنی بر نیازمندی تشکیل پلیس ویژه برای برخورد با جرائم زیست‌محیطی و افزایش اختیارات ضابطان در جرائم زیست‌محیطی از طریق قانون‌گذاری و بالابردن سطح آگاهی ضابطان از قوانین و تفهیم اختیارات همراستایی دارد. در راستای یافته‌های تحقیق پیشنهادی زیر ارائه می‌شود:

- با ارائه سازوکارهای لازم از جمله انعقاد تفاهم‌نامه علمی و پژوهشی سازمان‌های متولی محیط‌زیست با پلیس از دانش و تجارب پلیسی در جرم‌یابی و مبارزه با تجاوز افراد در مناطق پیراشهری استفاده شود؛
- بسترهای لازم برای مشارکت و مداخله فعال پلیس در امر مبارزه با تخریب مناطق سبز پیراشهری با استفاده از امکانات، اطلاعات، نیروی انسانی این نیرو در دستور کار قرار گیرد؛
- با ایجاد پایگاه دائمی در نقاط اصلی باغستان مذکور و گشت زنی مداوم و مشترک مانع از تخریب مخفیانه باغستان‌ها توسط بزهداران گردید؛
- افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم برای بزهداران نیز در این خصوص مؤثر بوده و لازم است مراجع قضایی در رسیدگی به پرونده‌های تخریب باغستان‌ها تسریع نمایند؛ و
- در نهایت اگرچه مداخلات پلیسی و قضایی در امر مبارزه با جرائم سبز پیراشهری دارای اهمیت است ولیکن توجه به پیشگیری‌های اجتماعی و مشارکتی از طریق دانش‌افزایی ساکنین محلی در راستای هم‌افزایی با پیشگیری وضعی در برنامه‌ریزی‌های پیشگیری در دستور کار قرار گیرد.

منابع

- احمدی، حبیب و عباسی. عفت. ۱۳۹۸. **الگوی تلفیقی جرائم آموزش زیست محیطی برای افسران پلیس**. آموزش در علوم انتظامی. شماره ۶. صص ۱۲۷-۹۹.
- اندرودی، الهام و صحراکاران. بتول. ۱۳۹۶. **منظر فرهنگی باغستان سنتی قزوین بررسی مفاهیم پایه و تحلیل عناصر و خصیصه‌ها در حوزه کالبدی**. نشریه باغ نظر. شماره ۴۴. صص ۳۵-۱۴.
- پورحسینی، باقر. مسعود، غلامحسین و شکرچی‌زاده، محسن. ۱۴۰۰. **بررسی جرائم سبز و سیاست جنایی پیشگیرانه جامعه مدنی**، فصلنامه پژوهش‌های حقوقی میان‌رشته‌ای. شماره ۲. صص ۱۹-۲۵.
- خندان، مینا و راه چمنی. نوبخت. ۱۳۹۸. **تحلیلی بر وضعیت حریم و چالش‌های آن در نواحی پیراشهری تهران**. مجله توسعه فضاهای پیراشهری. شماره ۳. صص ۱۱۲-۹۷.
- دبیر سیاقی، محمد. ۱۳۳۵. **سفرنامه ناصر خسرو**، تهران: انتشارات زوار
- ذوالفقاری، حسین و صیدال، فعال. ۱۳۹۳. **بررسی نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرم**، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی. شماره ۴۱. صص ۴۶-۲۳.
- رحیمی نژاد، اسماعیل. ۱۳۹۹. **جرم شناسی فرهنگی سبز از علت شناسی تا پیشگیری**. پژوهشنامه حقوق کیفری. شماره ۱۱. صص ۱۰۲-۷۵.
- رمضانی قوام‌آبادی و محمدحسین. ۱۳۹۰. **پیشگیری و سرکوب جرائم زیست محیطی در پرتو اقدامات سازمان‌های غیردولتی در نظام حقوقی ایران**. مجله حقوقی دادگستری. شماره ۷۵. صص ۲۲۵-۱۹۹.
- شاملو، باقر. احمدی، اصغر و خسروشاهی، قدرت‌الله. ۱۳۹۶. **بزه‌دیده شناسی سبز با تأکید بر سیاست کیفری ایران**. پژوهش حقوق کیفری. شماره ۶. صص ۶۷-۳۷.
- عامری، محمدعلی. سیاح البرزی، هدایت. سلیمی سبحان و بالی چلندر، مصطفی. ۱۴۰۰. **طراحی محیطی و تأثیر آن در پیشگیری جرم در فضاهای پیراشهری کلان‌شهر کرج**، مجله توسعه فضاهای پیراشهری. شماره ۳. صص ۱۵۸-۱۴۵.
- علی‌اکبری، رستم و چمنی، نادر. ۱۳۹۸. **جرم شناسی سبز و جرائم و آسیب‌های زیست محیطی**. پژوهشنامه حقوق فارس. شماره ۵. صص ۹۲-۶۶.
- علیپور، حمزه، کفشگر، ابوالقاسم. ۱۳۹۸. **نقش پلیس و ضابطان خاص در پیشگیری از جرائم زیست محیطی در سیاست جنایی ایران**. فصلنامه رهیافت پیشگیری. شماره ۲. صص ۱۳۶-۱۱۷.
- علی‌نژاد، علی. عباسی، اصغر. اسماعیلی، مهدی و نبی‌پور، محمد. ۱۴۰۱. **سیاست جنایی ایران در برابر جرائم علیه منابع ملی زیست محیطی**. جامعه‌شناسی سیاسی ایران. شماره ۵. صص ۳۰۳-۳۰۹.
- قاسمی، مسعود، نصرت‌یزدان. ۱۴۰۱. **نقدی بر روش‌های افتراقی سازی در رسیدگی عادلانه به جرائم فنی و زیست محیطی (مطالعه پژوهی نمونه جرائم علیه محیط زیست)**. پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه علوم انسانی. شماره ۲۲. صص ۴۳۷-۴۱۵.
- کشاورز، اسدالله. آشوری، محمد و مهدوی ثابت، محمدعلی. ۱۳۹۸. **کارکرد کیفر در جرائم زیست محیطی در پرتو مداخلات پلیسی با تأکید بر تحریق جنگل**. فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی. شماره ۲۱. صص ۲۹۶-۲۶۹.

- کَشکولیان، اسماعیل و کریمیان عمر و آبادی، فاطمه. ۱۴۰۱. چالش‌ها و راهبردهای پیشگیرانه وضعی در قبال جرائم زیست‌محیطی. فصلنامه علمی آراء. شماره، ۲۴. صص ۴۲-۵۳
- کوشکی، غلامحسین. ۱۳۸۸. چالش‌های نظام کیفری ایران در حوزه جرائم زیست‌محیطی. فصلنامه اطلاع‌رسانی حقوقی. شماره ۱۷-۱۸. صص ۱۰۴-۸۸
- میرزاخانی، عبدالرحمان. درویشی، صیاد و داودی، ابراهیم. ۱۳۹۸. راهبردهای پیشگیری انتظامی از جرم با نگاه به آینده، فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا. شماره ۴. صص ۷۷-۴۹
- میرکمالی، علیرضا. حاجی‌وند، امین. ۱۳۹۶. تحلیل پیشگیری از جرائم زیست‌محیطی در پرتو دستورالعمل‌های سازمان ملل. مجله اخلاق زیستی. شماره ۷. صص ۷۵-۶۱
- میرکمالی، علیرضا. حاجی‌وند، امین. نباتی، علی. ۱۳۹۹. جرائم زیست‌محیطی و پیشگیری از ضررهای زیستی در سنجه جرم‌شناسی فرهنگی سبز. مجله اخلاق زیستی. شماره ۱۰. صص ۱-۱۰
- Adell, German. 2003. **theries and model s of the pre – urban interface: A changing conceptual landscape, strategic environmental planning and management for the peri – urban in terface research project, perelompment planning unit (DPU) university college London**
- Pain, N. 2003. **Criminal law and environmental protection- Overview of issues and themes.** in: Environmental Crime: Proceeding of a Conference held 1-3 Sep. 2003 Hobart Neil Gunningham, Jennifer Norberry, and Sandra McKillop
- Hall, Matthew. 2011. **Environmental Victims: Challenges for Criminology and Victimology in the 21st Century**, Journal of Criminal Justice and Security, year13, no 4, 391 371 .
- McGregor, D. & Simon, D. & Thompson, D. 2006. **The Peri-Urban Interface: Approaches to Sustainable Natural and Human Resource Use.** London: Earthscan.
- Rees, H. 2006. **Can criminal law protect the environment?.** in: South, Nigel and Beirne, Piers (edns.), Green Criminology. London: Ashgate Publication: P. 409-427.
- White, R. (ed.) .2009. **Environmental Crime: A Reader.** Collumpton: WillanPublishing.
- Ristović, S. 2018. **environmental crime prevention through the work of community policing.** HeinOnline, 86-75.